

УДК 504:74

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/58-1-18>

Юлія МАЛЕЖИК,

orcid.org/0000-0003-2829-3493

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри мистецької освіти

Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

(Кропивницький, Україна) 28julimal@gmail.com

Ольга ПУНГІНА,

orcid.org/0000-0003-1120-2786

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри мистецької освіти

Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

(Кропивницький, Україна) rungina@i.ua

Любов ГУСЄВА,

orcid.org/0000-0003-0171-0744

викладач кафедри мистецької освіти

Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

(Кропивницький, Україна) gusevalubov@ukr.net

ЕКОЛОГІЧНИЙ ДИЗАЙН ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ

У статті зроблено спробу осмислити екологічний дизайн як соціокультурне явище.

Зазначено актуальність проблеми, що вивчається, зумовлену загостренням екологічних проблем сучасності, пов'язаних з неконтрольним використанням природних ресурсів, зі збереженням планетарних і біосферних екосистем тощо. Такий стан справ поставив перед суспільством завдання переосмислити тенденції й концепції свого розвитку у всіх напрямках, зокрема й у дизайнерській практиці.

Окреслено особливості виникнення нового напрямку в дизайні, а саме екологічного дизайну. Встановлено, що досліджуваний феномен знаходиться ще в стані розроблення й вивчається та визначається фахівцями з різних галузей наук.

Проаналізовано наукові праці українських і зарубіжних учених, що уможливило розглянути характерні особливості екологічного дизайну. Виявлено низку завдань, які виконує екологічний дизайн, котрі вказують на зміну ціннісних установок сучасної людини.

Зазначено, що екологічний дизайн як соціокультурне явище проявляється як відгук на матеріальні й духовні запити суспільства, так як намічує шляхи розв'язання проблем існування людини в сучасному соціальному й культурному просторі. Встановлено, що екологічний дизайн завдяки новим формам, конструкціям, технологіям впливає на формування нових стандартів поведінки й споживання, соціальних процесів, комунікацію й стиль життя споживачів, а також на організацію життєвого простору людини, на усі сфери її життєдіяльності.

Виявлено, що екологічний дизайн, як соціокультурне явище, не спроможний розвиватися поза культурою свого часу. Суттєві соціально-культурні зміни викликані впровадженням нових технологій у різноманітних сферах культури й побуту, нових тенденцій у сфері споживання й стилі життя сучасної людини. Зазначено, що екологічний дизайн сприяє утвердженню нової системи цінностей, формуванню екологічної культури, народженню екологічного стилю життя й творчості, у основі якого лежать намагання гармонізувати відносини людини й природи.

Виокремлено тенденції розвитку екологічного дизайну як соціокультурного явища.

Ключові слова: екологія, екологічний дизайн, соціокультурне явище, розвиток.

Yuliia MALEZHUK,

orcid.org/0000-0003-2829-3493

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Art Education
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
(Kropyvnytskyi, Ukraine) 28julimal@gmail.com*

Olha PUNHINA,

orcid.org/0000-0003-1120-2786

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Art Education
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
(Kropyvnytskyi, Ukraine) pyngina@i.ua*

Liubov HUSIEVA,

orcid.org/0000-0003-0171-0744

*Lecturer at the Department of Art Education
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
(Kropyvnytskyi, Ukraine) gusevalubov@ukr.net*

ECOLOGICAL DESIGN AS A SOCIO-CULTURAL PHENOMENON

The article attempts to comprehend ecological design as a socio-cultural phenomenon.

The urgency of the problem under study is noted due to the aggravation of environmental problems of our time associated with the uncontrolled use of natural resources, the preservation of planetary and biosphere ecosystems, etc. This state of affairs has set the task for society to rethink the trends and concepts of its development in all directions, including in design practice.

The features of the emergence of a new direction in design, namely ecological design, are outlined. It is established that the phenomenon under study is still under development and is studied and defined by specialists from various fields of science.

The scientific works of Ukrainian and foreign scientists are analyzed, which made it possible to consider the characteristic features of ecological design. A number of tasks performed by ecological design are revealed, which indicate a change in the values of modern man.

It is noted that ecological design as a socio-cultural phenomenon manifests itself as a response to the material and spiritual needs of society, as it outlines ways to solve the problems of human existence in the modern social and cultural space. It is established that ecological design due to new forms, constructions, technologies influences the formation of new standards of behavior and consumption, social processes, communication and lifestyle of consumers, as well as the organization of human living space, all spheres of life.

It is revealed that ecological design, as a socio-cultural phenomenon, is not able to develop outside the culture of its time. Significant socio-cultural changes are caused by the introduction of new technologies in various spheres of culture and life, new trends in consumption and lifestyle of modern man. It is noted that ecological design contributes to the establishment of a new system of values, the formation of ecological culture, the birth of an ecological lifestyle and creativity, which is based on the attempt to harmonize the relationship between man and nature.

The tendencies of ecological design development as a socio-cultural phenomenon are highlighted.

Key words: *ecology, ecological design, socio-cultural phenomenon, development.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства значущим стає не стільки подальший технічний прогрес, скільки забезпечення безпечних умов існування цивілізації, яке ґрунтується на гармонійній взаємодії людини й природи. Загострення екологічних проблем, пов'язаних з неконтрольним використанням природних ресурсів, зі збереженням планетарних і біосферних екосистем тощо, поставило перед суспільством завдання переосмислення тенденцій і розробки принципово нових концепцій свого розвитку. Усвідомлення людством наслідків руйнівного впливу на навколишнє середовище актуа-

лізує проблему екологічного підходу до усіх сфер життєдіяльності людини, зокрема й до дизайнерської практики.

Аналіз досліджень. Аналіз досліджень і публікацій щодо феномену «екологічний дизайн» свідчить про значущість і запитуваність проблеми. Дане питання висвітлюється в роботах таких науковців, як М.М. Близнюк, А.О. Глазачова, В.М. Голобородько, С.Г. Захарова, Н. Іванова, Д.С. Комісарова, В.О. Свірко, М.В. Панкіна, О.Є. Перфілова, А.Л. Рубцов, О.В. Уваров та ін. Зокрема, М.М. Близнюк звертає головну увагу на особливості екологічного напрямку в дизайнер-

ському процесі в контексті історичного розвитку та сучасної мистецької практики. Учений вважає, що екологічний дизайн є вираженням нового світогляду людства (Близнюк, 2017).

Дослідники В.М. Голобородько, А.Л. Рубцов, В.О. Свірко розглядають екологічний дизайн через призму взаємовідносин людини й природного середовища. Учені переконані, що даний феномен є одним із значущих напрямів світового екологічного руху, покликано зберегти й відновлювати простір, що оточує людину (Голобородько та ін., 4).

А.О. Глазачова аналізує процес становлення й розвитку екологічного дизайну, висвітлює роль філософської думки у осмисленні сутності й змісту даної категорії (Глазачева, 2009). Д.С. Комісарова окреслює значення екологічного дизайну у сучасному світі, вказує на актуальність й характерні особливості досліджуваного питання (Комісарова, 2017).

Аналізуючи праці науковців, можемо стверджувати, що автори вважають екологічний дизайн новим напрямком у дизайні, залишаючи недостатньо висвітленими питання, пов'язані з соціокультурною оцінкою даного явища.

Метою пропонованої статті є осмислення екологічного дизайну як соціокультурного явища.

Виклад основного матеріалу. У сучасних наукових дослідженнях, які стосуються дизайнерської практики, досить актуальним і популярним постало питання задоволення людських потреб без порушень при цьому рівноваги навколишнього середовища. Йдеться не тільки про створення комфортного екологічно безпечного предметно-просторового середовища, а й організацію співіснування людини й природи, мінімізацію негативного впливу антропологічної діяльності на природний світ. Нині екологічним має бути дизайн будь-якого виду – промисловий, архітектурний, інтер'єрний, ландшафтний, графічний, дизайн одягу та ін. Даний факт призвів до виникнення нового напрямку в дизайні, а саме екологічного дизайну.

Екологічний дизайн, як один із проявів усесвітнього екологічного руху, виник у 70-их рр. минулого століття. Це була реакція на становлення науково-технічної революції, що докорінним чином змінила роль і місце людини у виробничому процесі.

У науковій літературі категорія «екологічний дизайн» знаходиться ще в стані розроблення й вивчення. До дослідження даного феномену долучаються фахівці з різних галузей наук, а саме: філософії, мистецтвознавства, культурології,

естетики, прикладної екології, ергономіки, промислового дизайну та ін. На нашу думку, осмислення екологічного дизайну як соціокультурного явища можливе тільки за умови системного дослідження даного феномену.

Визначення екологічного дизайну філософами передбачає будь-яке проектування в дизайні, націлене не на відображення гармонії, а саме на гармонію взаємовідносин людини з навколишнім світом (Борев, 2002).

Фахівці дизайнерської галузі трактують екологічний дизайн як «участь засобами й методами дизайну у розв'язанні соціально актуальних завдань захисту навколишнього природного середовища (й самих людей) від наслідків його забруднення залишками техногенної цивілізації й порушення екологічної рівноваги в біотехносфері як з позиції цінностей природи, так і культури» (Медведев, 2009 : 27).

Представники культурології розглядають екологічний дизайн як філософський і теоретико-методологічний підхід до проектування, який базується на розумінні цілісності штучного й природного середовища, необхідності розповсюдження у суспільстві екологічних ідей і цінностей (Панкіна, 2016 : 30). Метою проектування екологічного дизайн-продукту має стати забезпечення збереження природи й мінімізації шкідливих впливів на усіх етапах його життя: створення, експлуатації й утилізації.

Науковець у галузі мистецтвознавства О.В. Уваров стверджує, що екологічний дизайн є новим цілісним видом проектної діяльності й існує як усвідомлена або інтуїтивна реакція на природні зміни. Учений вказує, що метою даного явища є гармонізація взаємовідносин людини і навколишнього природного середовища. Практика застосування екологічного дизайну може стосуватися як природи, яка безпосередньо впливає на людину, так і самої людини з її соціальними, культурними й психологічними потребами в їх зв'язку з екологічною проблематикою. О.В. Уваров переконаний, що сьогодні не існує чітких меж, які визначають даний вид проектної діяльності, рівно як і відсутні критерії, за якими певний виріб можна віднести до продукту екологічного дизайну (Уваров, 2010).

Отже, вивчення різних підходів до трактування досліджуваного поняття уможливило стверджувати, що екологічний дизайн – це системне явище, в якому поєднуються засоби, методи, процеси і результат, й філософське бачення сучасного життя людини, яке надає вагомого значення гармонізації взаємовідносин між людиною й природою.

Вважається, що екологічному дизайну притаманні такі прикметні риси, як створення дизайн-продуктів з допомогою природних матеріалів і форм, технічних прийомів і моделей, вироблених природою. Сучасні представники як українських (М.М. Близнюк, В.М. Голобородько, А.Л. Рубцов, В.О. Свірко та ін.), так і зарубіжних праць (S. Barbero, I. Ben-Gal, Y. Bukchin, C. Brunella, R. Katz, T. Paolo, A. Fuad-Luke) головну увагу звертають на низку характерних особливостей екологічного дизайну, які пов'язані з кожним життєвим циклом дизайн-продукту, починаючи від його виробництва до утилізації, зі зверненням до інноваційних наукових розробок, проблемою збереження природних ресурсів. Зокрема, науковці розглянули так звані принципи 3-R, які забезпечують екологічну якість дизайн-продукту, а саме: re-use (повторне або багаторазове використання), re-manufacture (переробка або реконструкція), recycling (рециркуляція, що передбачає замкнутість циклу як у виробництві так і в споживанні) (Голобородько та ін., 2016 : 38). При чому даний аспект вимагає осмислення ще на етапі проектування дизайн-продукту й врахування дизайнером терміну життя виробу й можливості його подальшої утилізації, прогнозування й попередження можливих екологічних збитків, як у процесі виготовлення так і експлуатації й утилізації. Нині вищезазначені принципи є домінуючими у світовій проектній культурі й упроваджуються на фоні істотних змін соціальних засад взаємодії людини й природи.

Екологічний дизайн виконує низку завдань, серед яких слід назвати наступні: формування екологічної культури; удосконалення екологічної ситуації шляхом створення об'єктів, які відповідають вимогам природи, людини й культури; пошук балансу між удосконаленням форми й функції об'єктів дизайну і дотримання принципів екологічного підходу; перегляд матеріалів і технологій з точки зору екологічних норм; формування нової культури споживання, структури потреб, які ґрунтуються на скороченні надмірної кількості продуктів; цілеспрямована зміна ціннісних установок суспільства з допомогою художніх образів об'єктів дизайну (Панкіна, 2016).

Як бачимо, завдання екологічного дизайну вбачаються не лише в удосконаленні форми й функції, вони вказують на зміну ціннісних установок сучасної людини, а саме людини зі сформованою екологічною культурою, спроможною внести свій уклад у розв'язання екологічної проблематики.

Екологічний дизайн як соціокультурний феномен проявляється як відгук на матеріальні й духовні запити суспільства, стає засобом розв'язання

проблем існування людини в сучасному соціальному й культурному просторі (Панкіна, 2016). Його інтенсивний розвиток у нинішній постмодерністській епосі пояснюється фундаментальною зміною сенсів, значень, цінностей, світогляду тощо. Екологічний дизайн занурюється у всі сфери життя людства, перетворюючи політику, економіку, культуру, змінюючи спосіб життя людини, її відношення до світу і до самої себе.

Соціокультурна сутність дизайну проявляється у впливові предметно-просторового середовища на соціальну поведінку людини. Дизайнер має у своїй проектній діяльності дотримуватись екологічних принципів і передбачити, як його реалізовані об'єкти будуть впливати на людину, формувати світоглядні й естетичні ідеали, ціннісне відношення до навколишнього світу.

Завдяки екологічним дизайн-продуктам, дизайнери прогнозують і людську діяльність в штучно створеному предметно-просторовому середовищі, відкривають для суспільства нові форми, конструкції і технології, організують життєвий простір, транслюють нові стандарти поведінки й споживання, формують соціальні процеси, комунікації й стиль життя споживачів, їхні естетичні захоплення, виховують смак та ін. При чому об'єкти екологічного дизайну не тільки естетично й функціонально організують життя сучасної людини, а й впливають на її фізіологічний, психологічний, емоційний стани. Що, в свою чергу, забезпечує якість життя, стан здоров'я людини, психоемоційний комфорт, тобто визначає її життєдіяльність.

Звертаючись до напрацювань дизайнерів-теоретиків (О.І. Генісаретський, В.Л. Глазичов, К.І. Рождественський, В.Ф. Сидоренко та ін.), можемо стверджувати, що дизайн, як соціокультурне явище, не спроможний розвиватися поза культурою свого часу.

Розвиток науки і техніки у кінці ХХ – початку ХХІ ст. спричинив звернення дизайнерів до розроблення концепцій «міст майбутнього», «екобудинків» (реалізований проект німецького архітектора Анни Герінгер Anandalou – це споруда в одному із селищ Бангладешу двоповерхової землебитної споруди, в якому розмістились терапевтичний центр і виробничий цех. У процесі роботи використали традиційні методи будівництва з тростини і затрамбованої землі (Екодом)), мобільних будинків (наприклад, латвійська компанія Brette Haus розробила дерев'яний будинок, який розкладається, не потребує фундаменту, й встановлюється за три години (Екодом)), плаваючих будинків (наприклад, турецька архітектурна

студія HAADS (Hayri Atak Architectural Design Studio) представила проект плаваючого готелю Eco-Floating Hotel, який буде розміщений біля бережжя Катару. Електроживлення Eco-Floating Hotel забезпечать сонячні батареї, вітрові турбіни, а також підводна система генераторів припливного потоку, яка вироблятиме енергію за рахунок руху водних масивів (Екодом)), в котрих значна увага приділяється ресурсозберігаючим технологіям, тобто екологічний фактор займає чільне місце. Як бачимо, дизайн активно спрямовується на розв'язання проблем екології.

До недавнього часу дизайнери створювали величезну масу об'єктів, виробів, які заповнили простір. Але, не використавши їхній ресурс, вони замінювалися на інші, більш новіші, модніші. Нині у галузі споживання товарів широкого застосування набуло явище редизайну та робота з відходами виробництва. Сучасні дизайнери частіше звертають головну увагу на можливе повторне використання виробів або матеріалів, що є важливим для розв'язання екологічних проблем людства. Наприклад, бабуся хустина зі скрині може стати декоративною наволочкою, стара дідусева валіза у руках дизайнера перетвориться на журнальний стіл, а пластикові пляшки, поліетиленові пакети – на оригінальні іграшки та ін.

Тому упровадження нових технологій у різноманітних сферах культури й побуту, нові тенденції у сфері споживання й стилі життя сучасної людини створюють передумови для суттєвих соціально-культурних змін.

Екологічний дизайн відображає світогляд, смак епохи, зберігаючи їх у матеріальних формах. Але цей процес нескінченний, як і життя суспільства, тож досліджуваний феномен розвивається й впливає на виробництво й технології, формує орієнтири естетичних уподобань, смак, культуру споживання, ціннісні й світоглядні установки у суспільстві, а в кінцевому рахунку – культурні парадигми, моделі поведінки. Саме тому екологічний дизайн сприяє утвердженню нової системи цінностей, формуванню екологічної культури, народженню екологічного стилю творчості й життя, у основі якого – намагання гармонізувати відносини людини й природи (Панкіна, 2016).

Разом з тим, розвиток екологічного дизайну вимагає врахування цінностей, які культивувалися попередніми поколіннями у сфері взаємин людини й природи.

У наш час дизайнери створюють екологічні дизайн-продукти не тільки інноваційного характеру (наприклад, екобудинки, для будівництва й оздоблення яких використовують природні мате-

ріали, де впроваджуються сучасні енергозберігаючі технології, смарт-вікна, зелені дахи та ін.), а й ті, які ґрунтуються на традиційних цінностях. Мається на увазі про звернення дизайнерів до етнічної самобутності предметного середовища (у образах, декорі, конструкціях тощо), чітко вираженого прояву національного колориту в екологічних дизайн-продуктах (наприклад, вироби з соломи або трави, глини з українським самобутнім дизайном та ін.).

Позитивним аспектом у розвитку екологічного дизайну, є залучення до процесу виготовлення нових арт-об'єктів та предметів утилітарного походження студентів, творчої молоді, дизайнерів – усіх, кому цікаво робити світ екологічним, чистим та експериментувати з новим матеріалом. Водночас проводиться просвітницька робота серед школярів, аби діти росли з усвідомленням: пластик – це не сміття, а вторинна сировина, яку можна пускати в переробку (Малежик, Перетрухіна, 2022).

Успішним рішенням завдань екологічного дизайну є дизайн, творчим джерелом якого стають унікальні зразки етнонаціонального спадку. Тут варто згадати американський, італійський, скандинавський, шведський, японський та ін. дизайни, характерною особливістю яких є інтерпретація традицій та звичаїв тієї чи іншої країни. Зокрема, скандинавському дизайну притаманні слідування ремісничим традиціям, простота й висока функціональність виробів, мінімум декоративних елементів, підвищена увага до фізико-механічних і гігієнічних властивостей матеріалів, до вибору кольору (перевага надається білому, бежевому або сірому кольорам), освітлення й гармонізації об'єктів з позиції візуальної екології (Дизайн, 2004).

Слід зауважити, що філософія шведського дизайну пройшла свій шлях, починаючи з ідей екологічного захисту навколишнього середовища до соціокультурного виміру й оцінки екологічних проблем сучасності (Тимофєєва, 2006). Шведський дизайн відрізняється екологічною коректністю проектних рішень, сумісністю результатів проектної діяльності з природним середовищем, захищеністю споживачів, підтримкою сімейних цінностей. У центрі сучасного шведського дизайну стоїть людина з власними потребами. Кожен елемент виконує свою функцію, кожен предмет наділений змістом і покликаний покращити життя його володаря. Практичність, зручність, ергономічна конструкція, раціональне планування стають ознакою шведського дизайну.

Варто відмітити, що екологічний стиль є реальним стилем життя японців, який складався століт-

тями. Японський екологічний дизайн культивує японську традиційну бережливість й повагу до речей, мінімалізм, чуттєве сприйняття природи. Даний феномен спрямований на розв'язання проблем адаптації високих технологій до потреб і культурних цінностей людини (Ермилова, 2003).

Таким чином, тенденції розвитку екологічного дизайну полягають в переосмисленні традиційного дизайну й збагачення творчих пошуків на основі використання нових технологій. Модернізація соціокультурних норм сучасного суспільства і впровадження в різні сфери діяльності прогресивних науково-технічних розробок впливають на формування певного якості життя сучасної людини.

Стверджуємо, що екологічний дизайн, який є одночасно продуктом культури, інструментом культурного будівництва, фактором, який активно

формує культуру, може стати посередником у процесі поєднання природного і штучного середовища проживання людини.

Висновки. Отже, нині екологічний дизайн є досить складним і багатогранним явищем, яке не має чітких меж. Екологічним є напрямок у дизайні, який стверджує принципи екологічної етики і орієнтується на гармонізацію відносин людини з природою.

Екологічний дизайн як соціокультурний феномен проявляється як відгук на матеріальні й духовні запити суспільства, стає засобом розв'язання проблем існування людини в сучасному соціальному й культурному просторі. Засобами екологічного дизайну можливо формувати культуру споживання, естетичні, ціннісні й світоглядні установки тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Близнюк М. Екологічний дизайн: теоретичні основи, принципи, освітня складова. *ВІСНИК Львівської національної академії мистецтв*. 2017. Вип. 33. С. 141–153.
2. Боров Ю. Б. Эстетика: учебник. Москва : Высшая школа, 2002. 511 с.
3. Глазычева А. О. Экологический дизайн: в поисках смысла. *Социально-гуманитарные знания*. 2009. № 4. С. 327–333.
4. Голобородько В. М., Рубцов А. Л., Свірко В. О. Екологічний дизайн: передумови становлення і розвитку в Україні. *Теорія і практика дизайну*. 2016. Вип. 9. С. 29–46.
5. Дизайн: ил. словарь-справочник / под. общ. ред. Г.Б. Минервина. Москва : Архитектура-С, 2004. 288 с.
6. Ермилова Д. Ю. История домов моды. Москва : Академия, 2003. 288 с.
7. Комиссарова Д. С. Экологический дизайн и его роль в современном мире. *Декада экологии: 2017 год* : материалы XI Международного конкурса. – Омск, 2017. С. 204–207.
8. Малезжик Ю. М., Перетрухіна Т. С. Тенденції дизайнерського еко-арту у сучасному українському мистецтві. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 51. 772 с. С. 163–167.
9. Медведєв В. Ю. Сущность дизайна: теоретические основы дизайна : учеб. пос. 3-е изд., испр. и доп. Санкт-Петербург : СПГУТД, 2009. 110 с.
10. Панкина М. В. Феномен экологического дизайна: культурологический анализ : автореф. дисс. на соискание научной степени докт. культурологии : 24.00.01 / Рос. гос. проф.-пед. ун-т. Екатеринбург, 2016. 48 с.
11. Тимофеева М. А. Дизайн в Швеции. История концепций и эволюция форм. Москва : Рос. гум. ун-т, 2006. 286 с.
12. Уваров А. В. Экологический дизайн: опыт исследования процессов художественного проектирования : автореф. дисс. на соискание научной степени кандидата искусствоведения : 17.00.06 / Моск. Гос. Худ.-Пром. Акад. им. С. Г. Строганова. Москва. 2010. 18 с.
13. Экодом *Экотехника* : веб-сайт. URL: <https://ecotechnica.com.ua/tag/ekodom.html> (Дата звернення: 20.04.2021).
14. Barbero S., Brunella C., Paolo T. Ecodesign: Ecofriendly Objects for Everyday Use. Germany : h.f.fullmann, 2015. 352 p.
15. Ben-Gal I. Katz R., Bukchin Y. Robust Eco-Design: A New Application for Air Quality Engineering *IIE Transactions*, 2008. Vol. 40 (10), P. 907–918.
16. Fuad-Luke A. ECODesign: The Sourcebook: Third Fully Revised Edition. New York : Chronicle Books, 2010. 352 p.

REFERENCES

1. Blyzniuk M. (2017) Ekolohichnyi dyzain: teoretychni osnovy, pryntsyipy, osvitiia skladova [Ecological design: theoretical bases, principles, educational component]. *VISNYK Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*. Vyp. 33. S. 141–153 [in Ukrainian].
2. Borev Yu.B. (2002) Estetyka : uchebnyk [Aesthetics: textbook]. Moskva : Vysshiaia shkola. 511 s. [in Russian].
3. Hlazycheva A. O. (2009) Ekolohycheskyi dyzain: v poyskakh smysla [Ecological design: in search of meaning]. *Sotsyalno-humanitarnye znaniia*. № 4. S. 327–333 [in Russian].
4. Holoborodko V. M., Rubtsov A. L., Svirko V. O. (2016) Ekolohichnyi dyzain peredumovy stanovlennia i rozvytku v Ukraini [Ecological design: preconditions for formation and development in Ukraine]. *Teoriia i praktyka dyzainu*. Vyp. 9. S. 29–46 [in Ukrainian].

5. Dyzain: yl. Slovar-spravochnyk [Design: ill. dictionary-reference] / pod. obshch. red. H. B. Mynervyna. Moskva, Arkhitektura-S, 2004. 288 s. [in Russian].
6. Ermylova D. Yu. (2003) Ystoryia domov mody [History of fashion houses]. Moskva : Akademyia, 288 s. [in Russian].
7. Komysarova D. S. (2017) Ekolohycheskyi dyzain y eho rol v sovremennom myre [Ecological design and its role in the modern world]. *Dekada Ekolohyy* : materyaly XI mezhdunarodnoho konkursa. Omsk, S. 204–207 [in Russian].
8. Malezhyk Yu. M., Peretrakhina T. S. Tendentsii dyzainerskoho eko-artu u suchasnomu ukrainskomu mystetstvi. [Trends of designer eco-art in modern Ukrainian art] *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*. Drohobych: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2022. Vyp. 51. 772 s. S. 163–167. [in Ukrainian].
9. Medvedev V. Yu. (2009) Sushchnost dyzaina: teoretycheskye osnovy dyzaina ucheb. pos [Essence of design: theoretical foundations of design: textbook. pos.]. Sankt-Peterburh : SPHUTD, 110 s. [in Russian].
10. Pankyna M. V. (2016) Fenomen ekolohycheskoho dyzaina: kulturolohycheskyi analiz : avtoref. dyss. na soyskanye nauchnoi stepeny dokt. kulturolohyy [The phenomenon of ecological design: cultural analysis: author. diss. for the degree of doct. cultural studies]. 24.00.01 / Ros. hos. prof.-ped. un-t. Ekaterynburh, 2016. 48 s. [in Russian].
11. Tymofeeva M. A. (2006) Dyzain v Shvetsyy. ystoryia kontseptsyi y evoliutsiya form [Design in Sweden. History of concepts and evolution of forms]. Moskva : Ros. hum. un-t, 286 s. [in Russian].
12. Uvarov A. V. (2010) Ekolohycheskyi dyzain: opyt yssledovanyia protsessov khudozhestvennoho proektyrovanyia : avtoref. dyss. na soyskanye nauchnoi stepeny kandydata yskusstvovedenyia [Environmental design: experience in the study of artistic design processes: author. diss. for the degree of candidate of art history] 17.00.06 / Mosk. Hos. Khud.-Prom. Akad. ym. S. H. Strohanova. Moskva. 18 s. [in Russian].
13. Ekodom *Ekotekhnika*: veb-sait [Ecohouse Ecotechnika: web-site] URL: <https://ecotechnica.com.ua/tag/ekodom.html> [in Ukrainian].
14. Barbero S., Brunella C., Paolo T. (2015) Ecodesign: Ecofriendly Objects for Everyday Use. Germany : h.f.ullmann, 352 p.
15. Ben-Gal I. Katz R., Bukchin Y. Robust (2008) Eco-Design: A New Application for Air Quality Engineering *IIE Transactions*, Vol. 40 (10), P. 907–918.
16. Fuad-Luke A. (2010) ECODesign: The Sourcebook: Third Fully Revised Edition. New York : Chronicle Books, 352 p.